

POUFNE
Egz. nr 2

1 egzemplarz
Wystawca: Jan Z. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] W dniu
dn. 12.02.77 Publicznej
społeczeństwu

PODWYŻKA CEN NA ARTYKUŁY ŻYWNOŚCIOWE
W OPINII SPOŁECZNEJ

W dniach 18 - 19 stycznia 1977 r. Ośrodek Badania Opinii Publicznej i Studiów Programowych przeprowadził badanie opinii społeczeństwa na temat polityki cen w zakresie artykułów żywnościowych.

Badanie przeprowadzono metodą wywiadów kwestionariuszowych na losowej próbie statystycznej o liczebności 1000 osób /200 wylosowanych na terenie całego kraju rejonów x 5 wylosowanych w każdym rejonie osób/, reprezentatywnej dla ogółu ludności kraju powyżej 15 roku życia.

W skład próby weszło 48% mężczyzn i 52% kobiet; 20% osób od 16 do 24 lat, 46% w wieku 25-49 lat, 34% w wieku 50 lat i więcej; osób należących do rodzin rolników indywidualnych było w próbie 21%, do rodzin robotniczych 53%, do rodzin pracowników umysłowych 24% oraz 2% osób należących do innych kategorii społeczno-zawodowych; ludności zamieszkałej na wsi było w próbie 46% w miastach 54%.

Wyniki badania przedstawione zostaną w następującym porządku:

Ogólna ocena czerwcowej propozycji podwyżki cen
Podwyżka jednorazowa czy rozłożona na etapy
Zasady rekompensaty
Tryb ogłaszania
Podsumowanie

Ogólna ocena proponowanej podwyżki cen

Kluczowe pytanie sondażu dotyczyło oceny słuszności zgłoszonej w czerwcu propozycji podwyżki cen artykułów spożywczych wraz z proponowaną rekompensatą.

- 5% - uznalo ją za w pełni słuszną
35% - za raczej słuszną, ale zawierającą pewne wady
33% - za raczej niesłuszną, choć nie pozbawioną pewnych racji
19% - za całkowicie niesłuszną
8% - nie miało zdania w tej sprawie.

Opinie społeczne są, jak widać, w tej kwestii wyraźnie podzielone, choć przeważają oceny negatywne /40% pełna + umiarkowana aprobata oraz 52% pełna + umiarkowana dezaprobata/.

Ponadto rozkład opinii społecznych wobec propozycji rządowej świadczy o tym, że chociaż większość społeczeństwa uświadomienia sobie, mniej lub bardziej, konieczność elastycznej polityki cen, to tylko znikoma mniejszość /5%/ zaakceptowała bez zastrzeżeń konkretne rozwiązania zawarte w propozycji czerwcowej.

Stosunek do tej propozycji różnicuje się w zależności od wieku, wykształcenia, przynależności społecznej i partyjnej oraz od samoceny sytuacji materialnej.

Ukazuje to poniższe zestawienie:

Dane w %	
Kategorie społeczno-demograficzne	Odsetek oceniających propozycję czerwcową jako słuszną /w pełni lub z zastrzeżeniami/ w poszczególnych kategoriach
O G Ó Ł E M	40
Wiek:	
16 - 19 lat	49
20 - 60	41
powyżej 60 lat	32
Wykształcenie:	
niepełne podstawowe	26
podstawowe	42
średnie	42
wyższe	51
Przynależność społeczno-zawodowa:	
rolnicy	38
robotnicy niewykwalifikowani	33
robotnicy wykwalifikowani	39
pracownicy umysłowi	49
Przynależność partyjna:	
członkowie PZPR	56
bezpartyjni	36
Samocena sytuacji materialnej ^{x/} :	
dobrze sytuowani	52
średnio sytuowani	42
źle sytuowani	21

^{x/} Samocenę sytuacji materialnej uzyskano w odpowiedziach na pytanie: "Jak Pan/i/ ocenia własną /swojej rodziny/ sytuację materialną?" Spośród ogółu badanych 18% odpowiedziało, że prowadzi im się dobrze, 64%, że średnio, 19% odpowiedziało, że źle

Stosunkowo większą akceptację propozycji czerwcowej przejawiają ludzie młodzi, o wyższym wykształceniu, pracujący umysłowo, członkowie partii, dobrze sytuowani. Najśilniej różnicującą okazała się sytuacja materialna.

Dla poznania motywów decydujących o generalnym stosunku do propozycji rządowej zadano w badaniu pytanie, co w tej propozycji było słuszne, a co niesłuszne. Pytanie to miało charakter tzw. otwarty, to znaczy odpowiedzi formułowane były spontanicznie, własnymi słowami, a następnie w trakcie analizy grupowano w jednorodne kategorie.

Oto najczęściej wymieniane słuszne aspekty propozycji:

- ekonomiczna konieczność ruchu cen	36% ogółu
- słuszność jednoczesnego wprowadzenia rekompensat	17%
- słuszne podniesienie cen skupu	14%
- słuszność podwyżki cen niektórych artykułów, które były stosunkowo tanie	12% ogółu

natomiast 39% badanych nie wskazało żadnego aspektu słusznego.

Jako niesłuszne elementy propozycji wskazywano następujące:

- zbyt duża wysokość podwyżki cen w stosunku do wysokości rekompensat	59% ogółu
- niesłusznie zasady rekompensaty	21%
- za szeroki zakres podwyżek	14%
- podwyżka cen obniża i tak niską stopę życiową	11%
- kwestionowanie podwyżki cen konkretnych artykułów żywnościowych	11%
- niewłaściwy tryb ogłoszenia propozycji /zbyt krótki czas między ogłoszeniem propozycji a zakładanym terminem wprowadzenia jej w życie/	9%
- kwestionowanie podwyżek cen konkretnych artykułów rolniczo-produkcyjnych / nawozy, pasze, mat. budowlane /	6%
- kwestionowanie podwyżek cen jako mechanizmu rozwiązywania problemów gospodarczych	4%

ponadto 17% badanych nie wskazało żadnego aspektu niesłusznego.

Charakter przytaczanych argumentów wskazuje, że przytłaczająca większość sprzeciwów i zastrzeżeń wobec propozycji czerwcowej dotyczyła nie ogólnej zasady podwyżki cen żywności lecz głównie wysokości i zakresu podwyżki, zasad rekompensaty i przewidywanego trybu wprowadzania propozycji w życie.

Potwierdzeniem faktu, że głównym źródłem dezaprobaty projektu była wysokość proponowanych podwyżek są odpowiedzi na jedno

z pytań ankiety. Mniej niż 1/4 respondentów wyraziło przekonanie, że gdyby zaproponowana podwyżka była o połowę mniejsza, spotkałaby się również ze sprzeciwem, natomiast 2/3 jest zdania, że taka podwyżka miałaby szansę akceptacji, 1/10 nie wyraziła opinii.

Jeszcze jednym wskaźnikiem stosunku do ewentualności podwyżek cen są odpowiedzi na pytanie: "Prosimy o wskazanie, który z poniższych poglądów jest bliższy Pana/i/ przekonaniu:

- podwyżka cen na mięso i wędliny byłaby słuszną, jeśli dzięki temu można by było zawsze dostać w sklepach różne gatunki tych artykułów,
- podwyżka cen na mięso i wędliny byłaby niesłuszną, choćby nawet przy dotychczasowych cenach jeszcze trudniej byłoby je dostać.

Pytanie to zostało zadane w trzech sondażach. Za pierwszym poglądem /czyli za lepszym zaopatrzeniem nawet kosztem podwyżki cen opowiedziało się:

- w kwietniu 1976	w maju 1976	w styczniu 1977
42%	41%	78%
za drugim /utrzymanie cen nawet kosztem gorszego zaopatrzenia/		
- 44%	40%	14%

/pozostałe odsetki do 100% oznaczają w każdym sondażu brak zdania/.

W styczniu 1977, w porównaniu z dwoma poprzednimi sondażami, zwraca uwagę wielki przyrost głosów opowiadających się za pierwszym poglądem, czyli za poprawą zaopatrzenia nawet kosztem podwyżki cen.

Wśród wielu możliwych interpretacji przyczyn takiej zmiany opinii nawiązują się w pierwszym rzędzie następujące: dalsze pogorszenie stanu zaopatrzenia w drugim półroczu 1976, perspektywa rekompensat przy ewentualnej podwyżce przed propozycją czerwową mogło to nie być brane pod uwagę i wreszcie upowszechnianie się przekonania, że regulacja cen żywności jest nieuchronna.

Podwyżka jednorazowa czy rozłożona na etapy

Jak pisano poprzednio, jednym z zarzutów podnoszonych wobec propozycji czerwcowej był zbyt szeroki zakres artykułów przewidzianych do podwyżki cen. Szerzej o tym problemie mówią wyniki odpowiedzi na pytanie poświęcone specjalnie temu zagadnieniu: "Jeśli przyjąć, że podwyżka cen jest koniecznością, to które z poniższych rozwiązań wydaje się Panu/i/ słuszniejse":

- jednorazowa podwyżka wielu artykułów żywnościowych, odpowiedziało 25%
- kolejne wprowadzenie co pewien czas, podwyżek poszczególnych grup artykułów, odpowiedziało 67%
- brak zdania 8%

Opinie w tej sprawie są zbliżone w różnych grupach społeczno-demograficznych.

Zasady rekompensaty

Propozycja rządowa rekompensat przewidywała dodatki wyrównawcze w wysokości odpowiedniej do wysokości zarobków i rent. Opinię publiczną w tej kwestii badano przedstawiając do wyboru trzy różne zasady rekompensaty - wyższą oraz: równej rekompensaty dla wszystkich i rekompensaty odwrotnie proporcjonalnej do wysokości zarobków - pytając która z nich jest najbardziej sprawiedliwa.

Za dodatkami proporcjonalnymi do wysokości zarobków opowiedziało się 5% ogółu, za jednakowym dodatkiem dla wszystkich 27%, za dodatkami większymi dla mniej zarabiających 66% /2% - brak zdania/.

Nie wchodząc w kwestię jak dalece możliwe jest ze względów ekonomicznych przyjęcie innych zasad niż zawarta w propozycji rządowej, stwierdzić należy, że opinia społeczna uznała ją za najmniej sprawiedliwą. Przy czym rzeczą charakterystyczną jest, że wyraźna przewaga postaw egalitarnych wobec tego problemu występuje w podobnym następeniu wśród ogółu społeczeństwa, niezależnie od wieku, wykształcenia, przynależności społeczno-zawodowej i sytuacji materialnej.

Tryb ogłaszania podwyżek cen

Jednym z zarzutów wobec czarwcowej propozycji podwyżki cen był zbyt krótki termin przewidziany na wprowadzenie jej w życie.

Przy konstrukcji kwestionariusza uwzględniano fakt, że pytanie ludzi, czy uprzedzić ich o podwyżce, czy zaskakiwać taką decyzją, przyniosłoby z psychologicznych względów przytłaczający wybór pierwszej ewentualności.

Dlatego też, w treści pytania¹ zwrócono uwagę, że wcześniejsze informowanie daje możliwość konsultowania tego ze społeczeństwem ale jednocześnie grozi masowym wykupywaniem towarów i trudnościami w zaopatrzeniu, natomiast ogłaszanie decyzji bezpośrednio przed jej wprowadzeniem w życie, pozwala uniknąć wykupywania towarów, ale jednocześnie jest dla ludzi zaskoczeniem.

Mimo uświadomienia możliwych negatywnych konsekwencji wcześniejszego informowania o podwyżce cen, za takim właśnie rozwiązaniem opowiedziała się prawie połowa wyrażających stanowisko w tej sprawie /40% - informować wcześniej, 50% - nie informować wcześniej 10% - brak zdania/.

Badanych, którzy stali na stanowisku wcześniejszego informowania /40% ogółu/ poproszono o określenie o ile, wcześniej powinno się o takiej propozycji informować. Zdecydowana większość 4/5/ opowiedziała się za terminem: miesiąc - pół roku wcześniej, zaś 1/5 za terminem krótszym.

Zakończenie

Czerwcową propozycja rządowa podwyżki cen artykułów żywnościowych pojawiła się w momencie gdy przy zasadniczo stałych od szeregu lat cenach na podstawowe artykuły spożywcze istniał jednakże ruch cen zarówno artykułów żywnościowych jak i przemysłowych. Proces ten zachodził dalej również w drugiej połowie 1976 roku. Jak silnie proces ten jest odczuwany w opinii publicznej świadczą o tym następujące rozkłady odpowiedzi. Przekonanie, że w roku 1976 zdrożały tylko nieliczne artykuły spożywcze jest udziałem 31% ogółu, 43% wyraża przekonanie, że zdrożała znaczna część artykułów spożywczych, a 23%, że zdrożała większość. Podział opinii w kwestii wzrostu cen artykułów przemysłowych jest w zasadzie podobny, z tym, że wzrost ten jest nieco liczniej dostrzegany.

Przedstawione wyniki badania wskazują, że w świadomości przeważającej części społeczeństwa narasta, pod wpływem różnych czynników, przekonanie o nieuchronności ruchu cen, natomiast główne zastrzeżenia wobec tego problemu wynikają z obawy przed możliwością nagłego obniżenia osiągniętego poziomu stopy życiowej w wyniku takiej regulacji cen, która przewiduje wysoką podwyżkę cen dużej ilości artykułów z nieproporcjonalnie niskim wyrównaniem.

W ten właśnie sposób oceniona została przez większość społeczeństwa propozycja czerwcową. Wskazują na to nie tylko wyniki referowanego badania, ale także rezultaty innych badań, a zwłaszcza prowadzone systematycznie /co najmniej raz na miesiąc/ przez GBCP i SI pomiary optymizmu społeczeństwa w zakresie przewidywanych zmian w sytuacji materialnej. Po propozycji czerwcowej nastąpił gwałtowny spadek przewidywań optymistycznych i wzrost pesymizmu, przy czym ta zmiana nastrojów - jak wykazały kolejne sondáže z II połowy 1976 r. - nie była chwilowa.